

Anton Kröller deed

Hij heeft ons het Kröller-Müller Museum nagelaten. En Nationaal Park De Hoge Veluwe. Toch was Anton Kröller vooral een zelfzuchtige vervelende man, blijkt uit een nieuwe biografie.

door Rob Berends

Anton Kröller leeft vooral in de herinnering voort als de stichter van het Nationaal Park De Hoge Veluwe, het 6000 hectare grote landgoed in het hart van de Veluwe. En als de man die zijn echtgenote, Helene Müller, Helene Kröller in staat stelde talloze schilderijen van Vincent van Gogh te kopen.

Zijn biografie, Ariëtte Dekker, beschrijft in haar monumentale boek *Leven op Krediet* (682 pagina's) wie Kröller (1862-1941) echt was. Ze schetst de razendsnelle opkomst en de diepe val van een gedreven en meedogenloos havenbaron. In zijn val sleepte hij beleggers mee, ze raakten 85 miljoen

gulden kwijt. Zijn concern, Müller en Co, overleefde het maar net. Kröller had weinig berouw van zijn falen, constateert ze.

Erg positief over zijn karakter is ze niet: hij handelde vooral uit eigenbelang en behandelde zijn vier kinderen liefdeloos. Alles wat hij doet, staat in het teken van het verwerven van aanzien.

U wekt in uw boek de indruk dat u Anton Kröller een vervelende man vond. Klopt dat?

„Ik ben daar dubbel in. Ik ben zeker kritisch over hem. Hij was een groot charmeur en een leuke grappenmaker. Als hij je oppervlakkig nodig had, was hij de leukste man die je kon vinden. Zijn bankier Westerman, die hij in zijn achterzak had, was echt verliefd op hem. Maar Kröller had twee

kanten. Als hij geen interesse in je had, zoals in zijn kinderen, besteedde hij geen enkele aandacht aan je. Als hij van jou wilde winnen, deed hij daar alles voor. Echt alles.”

Waarom de titel 'Leven op Krediet'?

Zijn concern leefde op krediet en ging daar bijna aan ten onder, omdat hij te veel geld van obligatiehouders, aandeelhouders en de bank had uitgegeven. Maar hij zorgde ook altijd dat anderen schatplichtig aan hem waren. Met het idee: je weet nooit waar het goed voor was. Hij verwierf zo een soort onschendbaarheid.”

Wanneer ging het mis met Kröller?

„In 1921 ging zijn graanmaatschappij failliet door een graancrisis. Daarna kon hij geen nieuw ka-

Kröller kocht landgoed om 'rijk te lijken'

AMSTERDAM. / HOENDER-LOO. - Anton Kröller kocht tussen 1909 en 1938 landgoederen op de Veluwe om rijk te lijken. Met het imago van zeer vermogend zakenman zou het voor hem als directeur van het wereldconcern Müller en Co makkelijker zijn om kredieten aan te trekken. Hij stichtte het landgoed De Hoge Veluwe met als als doel zijn bedrijf verder te kunnen ontwikkelen. Kröller kocht de grond niet omdat hij verzet was op jagen, zoals algemeen wordt aangenomen. Tot die conclusie komt Ariëtte Dekker, de schrijfster van Kröllers biografie 'Leven op Krediet' die vandaag uitkomt. Kröller begon in 1909 gronden op de Veluwe

te kopen. Die smeedde hij aaneen tot wat nu het Nationaal Park De Hoge Veluwe is. Hij kocht het park met geld van beleggers, niet met eigen geld. Anton Kröller, een Rotterdams zakenman, was in zijn tijd een van de meest vooraanstaande zakenlieden van Nederland. Hij handelde aanvankelijk in ijzererts en graan, maar ging naarmate de tijd vorderde steeds meer over op financiële speculaties. Uiteindelijk ging dat helemaal mis toen hij geen leningen meer kreeg. Dekker vergelijkt de handelwijze van Kröller met een piramidespel. Ze zegt dat als Kröller het spel eerlijk gespeeld had, hij nooit het geld voor De Hoge Veluwe

● Anton Kröller met zijn vrouw Helene Müller. foto Nationale Park De Hoge Veluwe

bijeen had gekregen. De 91 schilderijen en 180 tekeningen van Vincent van Gogh, die zijn vrouw Helene Müller aanschafte, hadden er

dan misschien nog net afgekund. Die werken waren destijds goedkoop. Nu wordt de waarde op 5 miljard euro geschat.

alles voor aanzien

pitaal aantrekken. En hij kon niet langer het ene gat met het andere dichten, zoals hij al twintig jaar lang deed. Het was een piramidespel. Van buiten zag zijn concern er stevig uit, maar dat was het niet.”

Zijn levensverhaal lijkt gelijkenis te vertonen met dat van Dirk Scheringa. Was Anton Krölller de Dirk Scheringa van zijn tijd?

Ik snap dat je dat vraagt. Maar ik vind dat een oneerbiedige vergelijking. Ik sla Krölller veel hoger aan. Hij was een topzakenman die ook internationaal opereerde. Hij stond op zeer goede voet met het koningshuis. en had ook goede contacten met het koningshuis. Hij gaf geen interviews, heel anders dan Scheringa, van wie we altijd weer moeten lezen dat hij geitenwollen sokken draagt en politiemanager is geweest.

Betekende De Hoge Veluwe veel voor hem?

„Steeds meer. Aanvankelijk kon hij er niet wonen. Dat kon pas nadat hij het jachtslot Sint Hubertus had laten bouwen. Hij kocht al die landgoederen van Amsterdamse families. Dat was deels instrumenteel. Mijn analyse is dat – naast het tonen van zijn rijkdom – hij die families wilde paaien om daar later misschien nog voordeel van te hebben.”

Is het niet ironisch dat een man die zo zelfzuchtig was, Nederland zo'n geweldig park plus kunstcollectie na-laat?

„Je kunt dat zeker ironisch noemen. Hij was er niet op uit om iets achter te laten. Helene wel. Maar Anton wilde wel de boel bij elkaar houden. De staat heeft het park voor 800.000 gulden gekocht. Een schijntje. Anton had er zeker 3 miljoen aan uitgegeven. Later heeft de staat nog 2 miljoen euro aan leningen gegeven, die kwijtgescholden zijn. Daarvoor kreeg men een park van 6.000 hectare. De kunstcollectie – waarde nu: 5 miljard euro – kreeg men er gratis bij.”

•••
‘Als hij geen interesse in je had besteedde hij geen enkele aandacht aan je’

Ariëtte Dekker

• Ariëtte Dekker is niet louter positief over Anton Krölller: „Het is heel dubbel.” foto DIngena Mol/Hollandse Hoogte